JOHNSON BIBLE COMMENTARY

MWANZO 21

MUNGU ATIMIZA AHADI YAKE: ISAKA, ISHMAEL, NA AGANO

1. UTANGULIZI

Mwanzo 21 ni sura ya utimilifu wa ahadi. Baada ya miaka mingi ya kusubiri, Mungu anampa Sara mwana kama alivyokuwa ameahidi. Isaka anakuwa mtoto wa ahadi, na kuzaliwa kwake kunathibitisha kwamba Mungu si Mungu wa ahadi zisizotimizwa, bali ni Mungu mwaminifu anayefanya kile anachosema kwa wakati wake.

Sura hii pia inaonyesha upande mwingine wa simulizi: kuzaliwa kwa Isaka kunaleta mabadiliko katika uhusiano kati ya Sara, Hajiri na Ishmaeli. Mungu anamtaka Ibrahimu amsikilize Sara kuhusu kutenganishwa kwa Ishmaeli na Isaka katika suala la urithi wa agano, lakini Mungu hamwachi Ishmaeli. Anamsikia, anamlinda, anakuwa pamoja naye, na anaahidi kumfanya taifa kubwa.

Mwisho wa sura unatuelekeza kwenye maisha ya Ibrahimu katika nchi ya ugeni, agano lake na Abimeleki, na ibada yake kwa BWANA Mungu wa milele.

Kwa hiyo, **Mwanzo 21** inaunganisha mambo manne makuu:
1. Mungu anatimiza ahadi yake kwa Sara.
2. Isaka anathibitishwa kuwa mtoto wa agano.
3. Mungu anamwona na kumtunza Ishmaeli jangwani.
4. Ibrahimu anaendelea kumtegemea Mungu na kumwita jina lake.

2. MUKTADHA WA SURA

Mwanzo 12 ndiyo ilianza safari ya ahadi ya Mungu kwa Abramu. Mungu aliahidi kumfanya kuwa taifa kubwa na kupitia kwake kuleta baraka kwa mataifa.

Katika **Mwanzo 15**, Mungu alimwahidi Abramu kwamba mrithi angekuwa mwana atakayetoka katika mwili wake.
Katika **Mwanzo 17**, Mungu aliweka wazi kwamba mwana wa ahadi angezaliwa kupitia Sara:
“Katika Isaka uzao wako utaitwa.” (Mwanzo 17:21)
Katika **Mwanzo 18**, Mungu alithibitisha tena kwamba Sara angepata mwana wakati uliowekwa.
Sasa **Mwanzo 21** inasema kwa ufupi lakini kwa nguvu:

BWANA alifanya kama alivyosema.
Hili ndilo jambo kuu la sura.

3. MUUNDO WA MWANZO 21

A. Kuzaliwa kwa Isaka — 21:1–7
Mungu anatimiza ahadi yake kwa Sara na Ibrahimu.

B. Isaka anaachishwa kunyonya na Ishmaeli anafanya dhihaka — 21:8–13
Mgogoro wa kifamilia unatokea, na Mungu anatofautisha mstari wa agano kupitia Isaka na baraka yake kwa Ishmaeli.

C. Hajiri na Ishmaeli jangwani — 21:14–21
Mungu anasikia kilio cha Ishmaeli na kumtunza.

D. Ibrahimu na Abimeleki wafanya mapatano — 21:22–34
Ibrahimu anashughulikia suala la kisima na kufanya mapatano na Abimeleki.

E. Ibrahimu anamwita BWANA Mungu wa milele — 21:33–34
Sura inamalizia kwa kumtazama Mungu kama Mungu wa milele.

4. MSTARI KWA MSTARI

Mwanzo 21:1

«“BWANA akamjia Sara kama alivyonena, na BWANA akamfanyia kama alivyosema.”»

Mstari huu ni ufunguo wa sura nzima.
Maneno **“kama alivyonena”** na **“kama alivyosema”** yanasisitiza uaminifu wa Mungu. Mungu hakusahau ahadi yake. Muda ulipita, mazingira ya kibinadamu yalionekana kuwa kinyume na uwezekano wa kupata mtoto, lakini Mungu hakubadilisha alichokuwa amesema. **Hii ndiyo tabia ya Mungu inayoonekana katika Mwanzo: kile anachosema anakitimiza.**

Hata hivyo, tusigeuze hili kuwa kanuni kwamba kila jambo tunalolitamani Mungu lazima alifanye kwa wakati tunaoutaka. Ahadi ya **Mwanzo 21** ilikuwa ahadi maalumu ambayo Mungu mwenyewe alikuwa ameitoa.

Imani ya kweli inategemea uaminifu wa Mungu, si uwezo wa mwanadamu wa kutabiri wakati wa UTIMILIFU.

Mwanzo 21:2

«“Sara akapata mimba akamzalia Ibrahimu mwana wa kiume katika uzee wake, kwa muhula alioambiwa na Mungu.”»

Kuzaliwa kwa Isaka hakukuwa ajali wala matokeo ya mipango ya kibinadamu. Kulikuwa kulingana na **“muhula alioambiwa na Mungu.”**
Hapa tunaona kwamba kuchelewa kwa utimilifu wa ahadi hakumaanishi kwamba Mungu ameshindwa.
Mungu alitimiza ahadi yake kwa wakati aliokuwa ameweka.

Paulo baadaye anatumia kuzaliwa kwa Isaka katika kueleza tofauti kati ya mtoto aliyezaliwa kwa ahadi na yule aliyezaliwa kwa mpango wa kawaida wa mwanadamu (Wagalatia 4:22–31).

Mwanzo 21:3

«“Ibrahimu akamwita jina lake Isaka, yule mwana aliyezaliwa, ambaye Sara alimzalia.”»

Jina Isaka lina uhusiano na kicheko, kama Mungu alivyokuwa ametangaza katika **Mwanzo 17:19**.
Jina hili linakuwa kumbukumbu ya jinsi Mungu alivyogeuza hali iliyokuwa ngumu kueleweka kuwa sababu ya furaha.

Hili halipaswi kusemwa kwa uhakika kwamba kila kicheko cha Ibrahimu hapo awali kilikuwa kicheko cha furaha tupu. Katika **Mwanzo 17:17**, Ibrahimu alicheka aliposikia ahadi hiyo; mazingira yanaweza kuonyesha mshangao mkubwa mbele ya jambo lisilo la kawaida.
Katika **Mwanzo 18:12**, Sara pia alicheka moyoni.
Lakini sasa kicheko kinapata maana nyingine: Mungu ametimiza alichosema.

Mwanzo 21:4

«“Ibrahimu akamtahiri Isaka mwanawe, alipokuwa mwenye siku nane, kama Mungu alivyomwamuru.”»

Ibrahimu anatii agizo alilopewa katika Mwanzo 17.
Tohara ilikuwa ishara ya agano kati ya Mungu na Ibrahimu na uzao wake.
Hapa tunaona uhusiano muhimu kati ya ahadi na utii:
Mungu ndiye anayetoa ahadi, lakini Ibrahimu anaitikia kwa utii.
Tohara yenyewe haikuwa njia ya mwanadamu kujipatia wokovu. Ilikuwa ishara ya uhusiano wa agano ambao Mungu alikuwa ameanzisha.

Mwanzo 21:5

«“Naye Ibrahimu alikuwa mtu wa miaka mia, alipozaliwa mwana wake Isaka.”»

Umri wa Ibrahimu unasisitizwa ili kuonyesha uzito wa muujiza wa kuzaliwa kwa Isaka.
Mwanzo 17:17 tayari ilikuwa imeonyesha kwamba Ibrahimu alikuwa na miaka mia na Sara tisini.

Kwa hiyo, kuzaliwa kwa Isaka kulikuwa nje ya matarajio ya kawaida ya kibinadamu, lakini si nje ya uwezo wa Mungu.

Mwanzo 21:6

«“Sara akasema, Mungu amenifanyia kicheko; kila asikiaye atacheka pamoja nami.”»

Sara sasa anaona jambo lile lililokuwa limemfanya acheke kwa mshangao likiwa limetimia.
Mungu amegeuza hali ya kusubiri kuwa furaha.
Hii inatufundisha kwamba wakati mwingine jambo ambalo leo linaonekana kuwa lisilowezekana linaweza kuwa ushuhuda wa uaminifu wa Mungu kesho—lakini tunapaswa kutegemea ahadi ya Mungu, si kutengeneza ahadi zetu wenyewe.

Mwanzo 21:7

«“Akasema, N'nani angemwambia Ibrahimu, Sara atanyonyesha wana? Maana nimemzalia mwana katika uzee wake.”»

Sara anashangaa kwamba kweli amekuwa mama na anamnyonyesha mwanawe.
Maandiko yanaonyesha utimilifu wa ahadi katika uhalisia wa maisha: **mimba, kuzaliwa, kunyonyesha na kulea mtoto**.
Hakuna haja ya kuongeza madai kwamba Mungu **“alifufua”** mwili wa Ibrahimu au Sara.
Biblia haisemi hivyo. Tunachojua ni kwamba Mungu aliwezesha jambo ambalo kwa hali yao ya kawaida lilikuwa haliwezekani.

Mwanzo 21:8

«“Mtoto akakua, akaachishwa kunyonya; Ibrahimu akafanya karamu kuu siku ile Isaka alipoachishwa kunyonya.”»

Kuachishwa kunyonya kulikuwa hatua muhimu katika ukuaji wa mtoto.
Biblia haitoi umri wa Isaka hapa, kwa hiyo hatupaswi kuufanya umri fulani kuwa ukweli wa lazima.
Karamu ilikuwa tukio la furaha kwa familia.
Lakini katika mazingira hayo, mgogoro mpya unatokea.

Mwanzo 21:9

«“Sara akamwona yule mwana wa Hajiri Mmisri, ambaye alimzalia Ibrahimu, anafanya dhihaka.”»

SUV inasema Ishmaeli **“anafanya dhihaka.”**
Sitaki kubuni sababu ya ndani ya moyo wa Ishmaeli ambayo mstari huu hauisemi.
Inawezekana kulikuwa na ushindani au mvutano unaohusiana na nafasi ya Isaka, lakini maandiko hayatuambii kwa undani kila kilichokuwa moyoni mwa Ishmaeli.

Ninachojua ni kwamba tabia hiyo ilimfanya Sara achukue hatua kali.

Paulo katika Wagalatia 4:29 analitumia tukio hili katika hoja yake ya kitheolojia kuhusu **mwana aliyezaliwa kwa mwili na mwana aliyezaliwa kwa ahadi.**

Mwanzo 21:10

«“Kwa hiyo akamwambia Ibrahimu, Mfukuze mjakazi huyu na mwanawe, maana mwana wa mjakazi hatarithi pamoja na mwanangu, Isaka.”»

Sara anataka Hajiri na Ishmaeli waondoke.
Hili ni jambo zito sana kifamilia. Ishmaeli alikuwa mwana wa Ibrahimu, na Mungu mwenyewe alikuwa tayari amemwahidi baraka.
Kwa hiyo, tunapaswa kutenganisha mambo mawili:
- Ishmaeli hakuchaguliwa kuwa mrithi wa agano kupitia Isaka.
- Lakini Ishmaeli hakukataliwa na Mungu kama mwanadamu asiye na thamani.

Mungu atathibitisha jambo hilo katika **mstari wa 13** na tena katika **17–20.**

Mwanzo 21:11

«“Na neno hilo lilikuwa baya sana machoni pa Ibrahimu, kwa ajili ya mwanawe.”»

Ibrahimu aliumia.
Hili linatukumbusha kwamba hata wakati Mungu anapoelekeza jambo fulani, hilo halimaanishi kwamba halitakuwa na maumivu ya kihisia.
Ibrahimu alimpenda Ishmaeli.
Mungu anajua maumivu hayo na anamwambia Ibrahimu jambo la kufanya katika mstari unaofuata.

Mwanzo 21:12

«“Mungu akamwambia Ibrahimu, Neno hili lisiwe baya machoni pako, kwa ajili ya huyo mwana, na huyo mjakazi wako. Kila akuambialo Sara, sikiza sauti yake, kwa maana katika Isaka uzao wako utaitwa.”»

Huu ni mstari muhimu sana.
Mungu anathibitisha kwamba mstari wa agano utapita kupitia Isaka.

Hii haimaanishi kwamba Ishmaeli hana baraka. **Mstari wa 13** utaonyesha kinyume chake.

Katika Wagalatia 4, Paulo anatumia tukio hili kueleza tofauti kati ya mfumo wa utumwa na ule wa ahadi. Ni vema kufuata matumizi ya Paulo bila kudai kwamba kila undani wa Mwanzo 21 ni mfano wa kila jambo katika maisha ya Mkristo.

Mwanzo 21:13

«“Naye mwana wa mjakazi nitamfanya kuwa taifa, maana huyu naye ni uzao wako.”»

Mungu anamthibitisha Ishmaeli.
Hii ni muhimu sana kwa sababu inaonyesha moyo wa Mungu kwa mtu ambaye hayuko katika mstari wa agano la Isaka.
Ishmaeli alikuwa mwana wa Ibrahimu, na Mungu alikuwa na mpango kwake.
Kwa hiyo siio sahizi kusema kwamba Mungu **“alimkataa” Ishmaeli.**
Mungu alitofautisha urithi wa agano na baraka zake kwa Ishmaeli.

Mwanzo 21:14

«“Ibrahimu akaamka asubuhi na mapema akatwaa mkate na kiriba cha maji, akampa Hajiri akimtwika begani pake, na kijana, akamruhusu; naye akatoka, akapotea katika jangwa la Beer-sheba.”»

Ibrahimu anafanya alichoelekezwa.
Mstari unasema Hajiri **“akapotea”** katika jangwa. Hatujui ni muda gani walizunguka wala ni umbali gani waliokuwa wamepanga kusafiri.
Hapa simulizi linaingia katika hali ya hatari.
Mungu alikuwa ametoa ahadi kuhusu Ishmaeli, lakini hiyo haikumaanisha kwamba Hajiri na Ishmaeli hawangeweza kupitia wakati wa shida.

Ahadi ya Mungu haiondoi kila wakati mazingira magumu.

Mwanzo 21:15

«“Yale maji yakaisha katika kiriba, akamlaza kijana chini ya kijiti kimoja.”»

Maji yanamalizika.
Hali ya familia iliyokuwa imeishi chini ya nyumba ya Ibrahimu sasa imekuwa hali ya maisha jangwani.
Mwanadamu anaweza kufikia mwisho wa rasilimali zake, lakini Mungu hajafikia mwisho wa uwezo wake.

Mwanzo 21:16

«“Akaenda akakaa akimkabili, mbali naye kadiri ya mtupo wa mshale; maana alisema, Nisimwone kijana akifa; naye akakaa akimkabili, akapaza sauti yake, akalia.”»

Hajiri hawezi kustahimili kuona mtoto wake akifa.
Hii ni picha yenye nguvu ya uchungu wa mama.
Mungu hakupuuza machozi yake.

Mwanzo 21:17

«“Mungu akasikia sauti ya kijana. Malaika wa Mungu akamwita Hajiri kutoka mbinguni, akamwambia, Una nini, Hajiri? Usiogope, maana Mungu amesikia sauti ya kijana huko aliko.”»

Mungu anasikia.
Hili ni jambo muhimu sana katika **Mwanzo 21.**
Hajiri ambaye alikuwa ameachwa jangwani si mtu asiyeonekana mbele za Mungu.

Mungu anamjua kwa jina.
Mungu anamjua mtoto.
Mungu anasikia kilio.

Ni vizuri nitoe taadhari hii unaposoma mstari huu, Usichanganye hapa **"Malaika wa Mungu"** na **"Malaika wa BWANA"** wa sura nyingine kana kwamba tofauti ya majina inathibitisha nafsi tofauti au utambulisho fulani wa kimungu. Maandiko ya hapa hayatoi hitimisho hilo.

Mwanzo 21:18

«"Ondoka, ukamwinue kijana, ukamshike mkononi mwako, kwa kuwa nitamfanya kuwa taifa kubwa."»

Ahadi ya Mungu kuhusu Ishmaeli inarudiwa.
Mungu si kwamba alimbariki Ishmaeli kwa sababu alikuwa mrithi wa agano la Isaka; anamwonyesha rehema na anatimiza alichokuwa ameahidi kuhusu yeye.

Mwanzo 21:19

«"Mungu akamfumbua macho, naye akaona kisima cha maji; akaenda akakijaza kiriba maji, akamnywesha kijana."»

Mungu anatoa kile walichohitaji.
Mstari huu hauhitaji tuchague kati ya **"Mungu aliumba maji papo hapo"** na **"kisima kilikuwepo tayari."** Maandiko yanasema Mungu alifumbua macho ya Hajiri, naye akaona kisima.
Jambo kuu ni kwamba Mungu aliwezesha Hajiri kuona chanzo cha maji kilichokuwa muhimu kwa maisha yao.

Wakati mwingine jibu la Mungu si lazima liwe kuumba kitu kipya mbele yetu; linaweza kuwa kutuwezesha kuona kile ambacho hatukuwa tukikiona.

Mwanzo 21:20

«"Mungu akawa pamoja na huyo kijana, naye akakua, akakaa katika jangwa, akawa mpiga upinde."»

Hii ni kauli muhimu: **"Mungu akawa pamoja na huyo kijana."**
Mungu hakumwacha Ishmaeli baada ya kumtoa kwenye mstari wa agano.

Ishmaeli anakua, anaishi jangwani, na anakuwa mpiga upinde.

Hapa tunaona kwamba baraka ya Mungu kwa mtu haimaanishi kwamba mtu huyo lazima awe katika mstari uleule wa ahadi ya agano.

Mwanzo 21:21

«“Akakaa katika jangwa la Parani; mama yake akamtwalia mke katika nchi ya Misri.”»

Mwanzo inafuatilia maisha ya Ishmaeli kwa ufupi.
Hajiri anamhusisha na nchi yake ya asili katika kumpatia mke kutoka Misri.
Hii pia inatayarisha historia ya mataifa yatakayohusishwa na Ishmaeli katika simulizi la Mwanzo.
Hatuta tumia mstari huu kutengeneza ramani ya moja kwa moja ya makabila yote ya kisasa**.**

Mwanzo 21:22

«“Ikawa wakati ule Abimeleki, na Fikoli mkuu wa jeshi lake, wakamwambia Ibrahimu, wakinena, Mungu yu pamoja nawe katika yote unayotenda.”»

Abimeleki anatambua jambo ambalo linaonekana katika maisha ya Ibrahimu:
Mungu yu pamoja naye.
Hii inaonyesha kwamba uwepo wa Mungu haukuwa jambo la siri katika maisha ya Ibrahimu.
Mtu wa nje anaweza kutambua matokeo ya baraka za Mungu hata kama yeye mwenyewe hana nafasi ileile katika agano.

Mwanzo 21:23

«“Basi sasa uniapie kwa Mungu, ya kuwa hutanitenda hila, wala mwanangu, wala mjukuu wangu, lakini kwa kadiri ya fadhili niliyokutendea utanitendea mimi, na nchi hii ambayo umetembea ndani yake.”»

Abimeleki anataka usalama kwa ajili yake na kizazi chake.
Anaomba Ibrahimu athibitishe kwamba hatamtendea kwa hila.
Hii inaonyesha umuhimu wa uaminifu katika mahusiano ya wanadamu.

Mwanzo 21:24

«“Ibrahimu akasema, Nitaapa.”»

Ibrahimu anakubali kufanya agano.
Lakini kuna jambo ambalo bado halijatatuliwa: **kisima**.

Mwanzo 21:25

«“Kisha Ibrahimu akamlaumu Abimeleki kwa sababu ya kisima cha maji ambacho watumwa wa Abimeleki wamekinyang'anya.”»

Ibrahimu hakuruhusu amani ya juu juu kuficha tatizo lililokuwepo.

Amani ya kweli haihitaji kupuuza udhalimu au migogoro.
Analiweka suala wazi.

Mwanzo 21:26

«“Abimeleki akasema, Mimi sijui ni nani aliyetenda neno hili, wala hukuniambia, wala sikusikia habari hii ila leo tu.”»

Abimeleki anasema hakujua kuhusu jambo hilo.
Hivyo, simulizi halimtuhumu moja kwa moja Abimeleki mwenyewe kuwa ndiye aliyeamuru kisima kinyang'anywe.

Mwanzo 21:27

«“Ibrahimu akatwaa kondoo na ng'ombe akampa Abimeleki, na hao wawili wakafanya mapatano.”»

Wanafanya mapatano.
Hapa kuna hatua ya kuleta utulivu katika uhusiano.
Mungu anapombariki mtu, baraka hiyo haipaswi kumfanya mtu asiwe mwaminifu au mwenye amani kwa wengine.

Mwanzo 21:28

«“Ibrahimu akaweka wana kondoo wa kike saba peke yao.”»

Ibrahimu anaweka wanyama saba kando.
Abimeleki anaona jambo hilo na kuuliza maana yake.

Mwanzo 21:29

«“Abimeleki akamwambia Ibrahimu, Hawa wana kondoo wa kike saba, uliowaweka peke yao, maana yake nini?”»
Kitendo hicho kilihitaji maelezo.

Mwanzo 21:30

«“Akasema, Hawa wana kondoo wa kike saba utawapokea mkononi mwangu, wawe ushuhuda ya kuwa ni mimi niliyekichimba kisima hiki.”»

Wana-kondoo saba wanakuwa ushuhuda wa jambo lililohusiana na kisima.
Hapa ndipo jina la Beer-sheba linapata umuhimu katika simulizi.
Hatupaswi kulazimisha maana moja ya jina hilo bila kutambua kwamba Kiebrania kinaweza kuhusishwa na kiapo na pia saba.

Mwanzo 21:31

«“Kwa hiyo akapaita mahali pale Beer-sheba, kwa sababu waliapa huko wote wawili.”»
Beer-sheba inahusishwa moja kwa moja na kiapo chao.
Jina linabeba kumbukumbu ya tukio.

Mwanzo 21:32

«“Basi wakafanya mapatano huko Beer-sheba. Abimeleki, na Fikoli mkuu wa jeshi lake, wakaondoka wakarudi hata nchi ya Wafilisti.”»

Mapatano yanakamilisha sehemu hii ya simulizi.
Mwanzo inaendelea kumwonyesha Ibrahimu akiwa mgeni katika nchi ambayo Mungu alikuwa ameahidi kumpa uzao wake.
Hii ni muhimu: **ahadi ya Mungu ilikuwa tayari imetolewa, lakini utimilifu wake wote wa kihistoria ulikuwa bado mbele.**

Mwanzo 21:33

«“Ibrahimu akapanda mkwaju huko Beer-sheba, akaliitia huko jina la BWANA Mungu wa milele.”»

Hapa tunapata jina muhimu: **“BWANA Mungu wa milele.”**
Ibrahimu anamwabudu Mungu ambaye si wa muda mfupi.
Wanadamu hubadilika, falme hubadilika, vizazi hupita, lakini Mungu ni wa milele.

Hii inalingana vizuri na mazingira ya sura hii:
- Sara alikuwa mzee.
- Ibrahimu alikuwa mzee.
- Isaka alizaliwa.
- Ishmaeli anaendelea kukua.
- Abimeleki anafanya mapatano kwa ajili ya vizazi.
- Lakini Mungu anabaki yuleyule.
Mungu wa milele ndiye msingi wa ahadi inayopita vizazi.

Mwanzo 21:34

«“Ibrahimu akakaa hali ya ugeni katika nchi ya Wafilisti siku nyingi.”»

Ibrahimu bado ni mgeni.
Hili ni jambo la kushangaza: **Mungu amemwahidi nchi, lakini bado anaishi humo kama mgeni.**
Hii inatufundisha tofauti kati ya ahadi iliyotolewa na utimilifu wake wa mwisho katika historia.
Waebrania 11:9–10 baadaye inaonyesha kwamba Ibrahimu aliishi katika nchi ya ahadi kama mgeni, akimtazamia Mungu na mji wenye misingi.

5. KRISTO KATIKATI YA MWANZO 21

Mwanzo 21 haumtaji Yesu Kristo kwa jina, lakini sura hii iko ndani ya mstari mkubwa wa historia ya wokovu unaoelekea kwa Kristo.

5.1 Isaka ni mtoto wa ahadi
Mungu alisema:**“katika Isaka uzao wako utaitwa.”**
Agano Jipya linachukua ahadi hii kwa uzito.
Paulo katika Wagalatia 3 anaonyesha kwamba ahadi kwa Abrahamu inapata utimilifu wake mkuu katika Kristo na kwamba wale walio katika Kristo wanahesabiwa kuwa wa uzao wa Abrahamu kwa imani.

Kwa hiyo Isaka ni sehemu muhimu ya mstari wa ahadi unaoelekea kwa Kristo.
Sitaki kusema kwamba **Isaka** ni **Kristo** mwenyewe. **Badala yake, Isaka ni sehemu ya historia ambayo Mungu aliitumia kutimiza kusudi lake la wokovu**.

5.2 Ahadi haitegemei uwezo wa mwanadamu
Kuzaliwa kwa Isaka kulionyesha kwamba Mungu anaweza kutimiza ahadi yake hata wakati uwezo wa mwanadamu umefika kikomo.
Hii inatuandaa kuelewa injili: **wokovu hauanzishwi na uwezo wa mwanadamu bali na neema na mpango wa Mungu.**

5.3 Ishmaeli na neema ya Mungu
Mungu hakumwacha Ishmaeli.
Hii inatukumbusha kwamba uchaguzi wa Mungu wa mstari wa agano hauondoi huruma yake kwa wengine.
Mungu anamwona, anamsikia na anakuwa pamoja naye.

5.4 Ahadi ya Abrahamu inaelekea kwa Kristo

Mwanzo 21 ni hatua muhimu katika mstari: **Abrahamu → Isaka → Yakobo → Israeli → ahadi → Kristo.**
Mathayo 1:1 anamwonyesha Yesu kama Mwana wa Daudi, Mwana wa Abrahamu.
Kwa hiyo kuzaliwa kwa Isaka si tukio la kifamilia tu. Ni sehemu ya historia ambayo hatimaye inafikisha ahadi ya Mungu kwa mataifa katika Kristo.

6. MAFUNDISHO MAKUU

1. Mungu hutimiza ahadi zake
Mwanzo 21:1 ni ushuhuda wa moja kwa moja wa uaminifu wa Mungu.

2. Mungu ana wakati wake
Isaka alizaliwa **“kwa muhula alioambiwa na Mungu.”**
Tunapaswa kutofautisha kati ya kusubiri ahadi ya Mungu na kusubiri jambo ambalo Mungu hakuwahi kuahidi.

3. Ahadi ya Mungu haitegemei nguvu za mwanadamu
Mazingira ya Ibrahimu na Sara yalifanya kuzaliwa kwa Isaka kuwa jambo lisilowezekana kwa mtazamo wa kawaida, lakini Mungu alitimiza ahadi yake.

4. Mungu anatofautisha kati ya mstari wa agano na baraka zake
Isaka ndiye aliyekuwa katika mstari wa agano, lakini Ishmaeli pia alibarikiwa.

5. Mungu anawasikia wanaoteseka
Hajiri na Ishmaeli walipokuwa jangwani, Mungu alisikia sauti ya kijana.

6. Uwepo wa Mungu ndio utajiri wa kweli
Abimeleki alitambua: **“Mungu yu pamoja nawe katika yote unayotenda.”**

7. Amani haihitaji kuficha matatizo
Ibrahimu alifanya mapatano na Abimeleki lakini kwanza alizungumzia suala la kisima.

8. Mungu ni wa milele
Ibrahimu alimwita: **“BWANA Mungu wa milele.”**
Mambo ya wanadamu yana mipaka ya muda; Mungu hana.

7. MATUMIZI YA MAISHA

7.1 Usichanganye kuchelewa na kukataliwa
Kuna tofauti kati ya Mungu kusema **“bado”** na Mungu kusema “hapana.”
Katika Mwanzo 21, miaka ya kusubiri haikumaanisha Mungu amesahau.

Lakini tunapaswa kuwa waangalifu: hatuwezi kutumia simulizi hili kujihakikishia kwamba kila jambo tunalolisubiri lazima Mungu alitimiza kwa namna tunayotaka. Tunapaswa kusubiri kile ambacho Mungu ameahidi.

7.2 Usijaribu kumsaidia Mungu kwa njia ambazo hajakuagiza
Mwanzo 16 ilionyesha madhara ya jaribio la Ibrahimu na Sara kutatua suala la uzao kwa njia yao wenyewe.
Mwanzo 21 inaonyesha tofauti: Isaka anakuja kwa wakati wa Mungu.

7.3 Mungu anaona mtu aliye jangwani
Hajiri alikuwa jangwani lakini hakuwa nje ya macho ya Mungu.
Kuna nyakati ambapo mtu anaweza kuhisi ameachwa, lakini hisia hiyo si ushahidi kwamba Mungu hayupo.

7.4 Imani haimaanishi kutokutana na shida

Ishmaeli alikuwa chini ya ahadi ya baraka, lakini bado alipitia kiu na hatari jangwani.
Kwa hiyo baraka ya Mungu haimaanishi maisha yasiyo na changamoto.

7.5 Shughulikia migogoro kwa ukweli
Ibrahimu hakupuuza suala la kisima.
Amani ya kweli inahitaji ukweli, uwajibikaji na utayari wa kufanya mapatano.

7.6 Mtegemee Mungu wa milele
Ibrahimu alipanda mkwaju na kuliitia jina la BWANA Mungu wa milele.
Mungu ndiye msingi wa tumaini letu katika ulimwengu unaobadilika.

8. MASWALI YA KUJIFUNZA

1. Ni maneno gani katika Mwanzo 21:1 yanaonyesha uaminifu wa Mungu?
2. Kwa nini kuzaliwa kwa Isaka kulikuwa muhimu katika mpango wa Mungu?
3. Tohara ya Isaka inatufundisha nini kuhusu agano la Mungu na Ibrahimu?
4. Kwa nini neno la Sara kuhusu Ishmaeli lilikuwa gumu sana kwa Ibrahimu?
5. Mungu alitofautishaje kati ya Isaka na Ishmaeli?
6. Je, Mungu alimkataa Ishmaeli? Mwanzo 21:13, 17–20 inasemaje?
7. Mungu alifanya nini Hajiri na Ishmaeli walipokuwa jangwani?
8. Tunaweza kujifunza nini kutokana na maneno: “Mungu akawa pamoja na huyo kijana”?
9. Kwa nini Abimeleki alitaka kufanya mapatano na Ibrahimu?
10. Ibrahimu alishughulikiaje tatizo la kisima?
11. Kwa nini Ibrahimu alimwita Mungu “BWANA Mungu wa milele”?
12. Mwanzo 21 inatusaidiaje kuelewa mstari wa ahadi unaoelekea kwa Kristo?
13. Tunapaswa kutofautishaje kati ya ahadi ambayo Mungu ametoa na matarajio yetu binafsi?
14. Tunaweza kujifunza nini kuhusu Mungu kutokana na jinsi alivyomtendea Hajiri na Ishmaeli.

9. HITIMISHO

Mwanzo 21 ni sura ya uaminifu wa Mungu.
Mungu alisema Sara angepata **mwana—akampa mwana.**
Mungu alisema Isaka ndiye ambaye uzao wa agano ungeitwa **kwake—akathibitisha hilo**.
Mungu alisema **atambariki Ishmaeli—akamwokoa jangwani na kuwa pamoja naye.**
Mungu **alimwahidi Ibrahimu—na akaendelea kumwongoza katika maisha yake ya ugeni.**
Kwa hiyo sura hii inatufundisha kwamba Mungu si Mungu wa maneno yasiyotimia. Yeye ni BWANA Mungu wa milele.

Isaka anasimama ndani ya mstari wa ahadi ambao hatimaye unaelekea kwa Yesu Kristo. Katika Kristo, ahadi ya baraka kwa mataifa inapata utimilifu wake mkuu.

Kwa hiyo tunapoisoma **Mwanzo 21,** hatuoni tu mtoto aliyezaliwa baada ya miaka ya kusubiri. Tunaona hatua nyingine katika mpango mkubwa wa Mungu wa wokovu: **Ahadi → Isaka → uzao wa ahadi → Abrahamu → Kristo → baraka kwa mataifa.**

Na kama Ibrahimu alivyokuwa mgeni katika nchi ya ahadi, waamini pia wanaitwa kumtumaini Mungu katika safari yao, wakijua kwamba Mungu wa milele habadiliki.

Mungu alisema. Mungu alitimiza. Mungu bado ni mwaminifu.